

Segítség a tanmenetek „Képességfejlesztés/ kompetenciafejlesztés” rovatának kitöltéséhez.

A sikeres iskolai beváláshoz gyermekeinknek olyan tudásra van szükség, melynek alapja a koncentrált figyelem, a biztos rövid és hosszú idejű emlékezet, elemi gondolkodási műveletek végzése, jó problémamegoldó képesség.

Kedves Kollégák!

Ezzel a kis gyűjteménnyel az a célom, hogy rendszerbe szedjem, egy kicsit mindenki számára érthetővé tegyem a - elsősorban az iskolai tanuláshoz szükséges – képességek struktúráját, elnevezését illetve, hogy mit is jelent a név.

A társuló dokumentumokban pedig egy – két segédanyag az egyes részképességek, képességterületek fejlesztéséhez – játékokkal, feladattípusokkal.

Kellemes és hasznos böngészést!

Felhasznált források:

<http://www.kerekvilag.sulinet.hu/iskola/kognitiv.php>

www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A.../51_a_kognitiv_kpessgek_rendszere.html

A kognitív, vagy más szóval megismerő funkciók, képességek rendszere

Ez a kifejezés (kognitív funkció) egy gyűjtőfogalom, amelybe a következő területek tartoznak:

- I. érzékelés-észlelés (percepció)
- II. figyelem, megfigyelőképesség
- III. emlékezet
- IV. gondolkodási funkciók

A kognitív folyamatok, képességek valósítják meg az értelmi működést, mely folyamatokat két nagy csoportba oszthatjuk (Keményné, 2006):

a **közvetlen**(érzékelés, észlelés, figyelem)

a **közvetett** (emlékezés, képzelet, gondolkodás) megismerő folyamatokra.

A **közvetlen megismerő folyamatok** a „jelenlévő, pillanatnyilag ránk ható közvetlen valóság felfogását teszik lehetővé” (Keményné, 2006).

A **közvetett megismerő folyamatok** a pillanatnyilag jelen nem lévő valóság felfogását, mélyebbre ható megismerését teszik lehetővé. A közvetlen megismerő folyamatokra épülve hatnak az egyén funkcionálására (Keményné, 2006).

Nézzük ezeket a területeket egy kicsit részletesebben:

I. Érzékelés – észlelés

Az érzékelés nem más, mint a külvilág ingereinek felfogása az érzékszervek, illetve érzékelő sejtek (receptorsejtek) segítségével.

Az észlelés az érzékszervekre ható ingerek jelentéssel való felruházása, értelmezése.

Fejlesztésének területei:

1. Mozgás és egyensúlyészlelés fejlesztése

· A saját mozgás érzékelése elősegíti a biztonságos mozgáskoordinációt, a térben való tájékozódást és az egyre bonyolultabb és finomabb mozgások megtanulását.

2. Látásérezékelés fejlesztése

- szem-kéz koordináció
- vizuális időrendiség
- formaészlelés
- vizuális ritmus észlelése
- színlátás fejlesztése

3. Hallásérezékelés fejlesztése

- auditív diszkrimináció
- beszédhang analízis
- ritmusfejlesztés

Felhasznált források:

<http://www.kerekvilag.sulinet.hu/iskola/kognitiv.php>

www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A.../51_a_kognitiv_kpessgek_rendszere.html

4. Taktilis, tapintási észlelés
 5. Tér észlelés (testtudat, téri tájékozódás)
 6. Idő észlelés (sorrendiség, tájékozódás)
- Ezek részeként az észlelési figyelem fejlesztése.

II. Figyelem

A figyelem ingerek közötti szelektálás. A figyelem kiemeli, pontosabbá és élesebbé teszi észlelésünket. Optimális feltételeket teremt az információk felfogásához és feldolgozásához.

Fejlesztésének területei:

Feladatmegoldás során, a spontán és az irányított figyelem is fontos szerepet játszik.

1. Tartós figyelem fejlesztése
2. Intenzív figyelem fejlesztése - A hatékony tanuláshoz fontos a zavaró hatásoktól mentes környezet biztosítása. Teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy a gyermek saját maga válassza ki a számára megfelelő nehézségű feladatot, találja meg saját tempóját, legyen képes az elmélyülésre.
3. Szelektív figyelem fejlesztése - A szelektív figyelmet fejleszti minden olyan feladat, amelyben válogatást, elkülönítést, lényegkiemelést, szempontválasztást és váltást gyakorolnak a gyerekek.
4. Megosztott figyelem fejlesztése - -A figyelem egyidejű ráirányítása a több szempontú feladatokra. (összetett feladatok, többműveletes matematikai feladatok)

III. Emlékezés/ emlékezet:

Korábbi észleleteinket fel tudjuk idézni, anélkül, hogy az őket eredetileg kiváltó ingerek jelen lennének.

Fejlesztési területei:

1. Rövid távú emlékezet
2. Hosszú távú emlékezet
3. Auditív: hallás után hogyan tudunk megjegyezni és felidézni hang effektusokat, hangokat, szavakat, mondatokat.
4. Vizuális emlékezet: látott, szemünkkel érzékelt dolgot hogyan tudunk felidézni
5. Taktilis
6. Mozgásos
7. Térbeli
8. Időbeli emlékezet

IV. Gondolkodás:

„Az a legmagasabb rendű mentális folyamat, amely fogalmak alkotásával és gondolkodási műveletek segítségével a valóság összefüggéseinek megértését, új ismeretek szerzését és problémák megoldását teszi lehetővé. A gondolkodás során a valóság közvetett és mélyreható megismerése történik, a beszéd és a fogalomrendszer segítségével” (Keményné, 2006: 114).

Fejlesztésének területei:

- A környezet megismertetése, felfedeztetése.

Felhasznált források:

<http://www.kerekvilag.sulinet.hu/iskola/kognitiv.php>
www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A.../51_a_kognitiv_kpessgek_rendszere.html

Összeállította: Kiss Andrásné 2018.

- Elemi fogalomrendszer kialakítása, ismereteik rendszerezése, új ismeretek elhelyezése, színek, formák megismerttetése.
- Főfogalom alá rendelés.
- Különbségek megfigyeltetése.
- Változás megfigyeltetése.
- (Logikai) - funkcionális összefüggések megfigyeltetése.
- Analizáló - szintetizáló képesség fejlesztése.
- Hiányok pótlása (szimmetria, rész-egész viszony)
- Általánosítás, konkretizálás.
- Analógiás gondolkodás fejlesztése.
- Téri, idői tájékozódás fejlesztése.
- Testfogalom fejlesztése.
- Szám- és mennyiségfogalom fejlesztése.
- Társadalmi szokások, elemi szabályok megismerttetése, elsajátíttatása.
- Hangulatok, érzelmek felismerttetése.
- Kreatív gondolkodás, **képzlet** fejlesztése

A fejlesztésükhöz konkrét példákat, feladattípusokat, feladatokat, játékokat találhattok ezeken a helyeken **is**:

- Szautner Jánosné **Szigeti Gizella**: Nebuló 1.2.3.4. képességfejlesztő füzetek
- B.Gaál Katalin: Hasonló? Különböző
- Difer programhoz kapcsolódó tematikus képességfejlesztő füzetek
- Pinczésné Dr. Palásthy Ildikó: Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok
- Gósy Mária: Beszédértés, beszédészlelés fejlesztése
- Játékosan játékgyűjtemény a részképességek fejlesztéséhez
- TANULJUNK TANULNI! A Dr. Kovács Pál Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény DÉG tanulás módszertani kiadványa
- Székely Balázné: Részképességek I. II.

Felhasznált források:

<http://www.kerekvilag.sulinet.hu/iskola/kognitiv.php>

www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A.../51_a_kognitiv_kpessgek_rendszere.html